

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: esütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán
küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.
Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk.
és kliring 10,489. sz. — Helyközi telefon 15. sz.
Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendőek.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDOSOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca
31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők.
Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig
szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm
8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyil-tér sora 1 korona

Alkotmányos életünk teljesen hazug és fiktív.

Írta: *Apponyi Albert gróf.*

II.

A katonai büntető eljárás nyelvi határozatának sima elfogadására hivatkozik Tisza; nos, ennyit könnyen „áldozhatott“ a Grössösterreich azért az eddig soha el nem ért vívmányért, hogy a nem-magyar szolgálati nyelvet törvénybe iktattuk és hogy mindazoknak a nagy-osztrák vívmányoknak tetejébe még rés is törtetett a magyar alkotmányosság és nemzeti fennállás leghatalmasabb erősségébe: a jogfolytonosság elvébe; rés nyitott, utmutatás adatott a várba való kényelmes bejutásra. Valóban bolond volna az osztrák, ha magyar kezeknek ezt a munkáját a maga részéről nem honorálná, véglegesíteni, megrögzíteni nem iparkodnék.

De, becsületére legyen mondva, ha el is fogadja az ölébe dobott uralmi eszközöket, nem teszi azt azzal a vegyülék nélküli örömmel, mely várható lett volna; sajtójában és egyes kiváló férfiaknak nyilatkozataiban felhangzik az aggodalom az alkotmányosság elvén esett sérelem miatt, mely némileg megzavarja a magyar nemzeti gondolat fölött aratott, helyesebben: bezsebelt diadal mámorát.

Csak Tisza István nem látja mindezeket a szembeszökő és halálos jelentőségű dolgokat, mert ő tizenöt esztendő óta hipnotizálva van az obstrukció letörésének gondolata által, elannyira, hogy minden egyébre nézve elvesztette a látóképességét. Hiszen az angol parlamentáris életből is legfőbb tanúságként nem a népképviselőt őszintévé alakításának folytonos munkáját és a nemzeti akaratnak döntő hatalommá emelését állítja elénk, hanem Brand elnöknek erőszakos eljárását az ir obstrukcióval szemben. Pedig ha valahol áll az az elv: Si duo faciunt idem, non est idem, hát ebben az esetben áll. Nem beszélék arról, hogy az az angol erőszak nem a nemzeti törekvéseknek, hanem nemzetellenes fondorkodásoknak letörésére alkalmaztatott; csak arra figyelmeztetek, hogy az angol Spocaker valóban a pártok fölött álló hatalmat képvisel; hogy választásoknál ellene nem állítanak jelöltet; hogy életfogytiglan megmarad, ha pártja el is veszti a többséget, mint példának okáért a mostani liberális kormányt megelőzőt tíz éves konzervatív uralom alatt a radikális Mr. Gully volt a képviselőház elnöke; holott nálunk az elnöki állás többé-kevésbé bevallottan be van állítva a párturalmi szervezetbe és annak folytán a legprekariásabbak közé tartozik, mert amely elnök ezt a helyzetet el nem fogadja, azt a több-kevesebb udvarias-sággal kitessékelik, példa reá — hogy magamról ne szóljak — Szilágyi Dezső,

Berzeviczy Albert, Návay Lajos, sőt már a jó Péchy Tamás is, akit elejtettek, mert az 1889 évi véderő-vita „tulhosszúra“ nyult. Világos ebből, hogy az angol elnök szabálytalansága, mely a teljes objektivitás légkörében születik, tényleg az elszigetelt tények természetével bír és precedenssé nem válik, — holott ugyanez nálunk, ha az első lépés megtörtént, könnyen rendes párturalmi eszközzé fajulhat, melylyel szemben nincs többé garancia, — mert a házszabály megszűnt annak lenni. De a döntő szempont az, hogy amely nemzet a hatalomnak biztos birtokában él, arra nézve nem életkérdés a formai jog sértetlensége; etikai parancs ott is, de nem életkérdés, mert az erőszak is mindenkor az ő kezében marad. De gyenge nemzetnél, mely nehezen tart föl némi labilis és rendesen az ő hátrányára felbillenő egyensúlyt egy részben idegen hatalommal szemben, a jog sértetlensége a nemzeti fennmaradás kérdése, mert egyedül a jog az övé, a hatalom nagyobbik felében másé.

Ezért ne diskuráljanak nekünk egyes angol példákról, hol az erőviszonyok és a nemzeti erőfőltételek teljesen mások, hol a többség tényleg a hatalom kuforrása, nem pedig — úgy mint nálunk — megfordítva: a hatalom a többség megteremtője, hanem inkább Anglia nyomdokain járni a nemzeti képviselőt önállóságának biztosításában — ha már fölényről jó ideig még nem szólhatunk

De csoda-e, hogy angol példázataiban felüleles az, aki a saját hazájában, tulajdon szemei előtt lefolyt dolgokat sem látja tisztán, hanem — azokat is csak rögeszméje ködében szemléli? Tisza István gróf az ő elnökségének rövid történetét úgy adja elő, mintha végszükséggel és technikai obstrukcióval állott volna szemben; pedig — és ezt nem lehet elég gyakran ismételni — sem az egyik, sem a másik nem létezett. Végszükség nem, mert az ellenzék egy föltöbb mérsékelt, a közelmúlt tapasztalásaival számoló kibonyolítási alapot kínált a kormánynak, amely azonban onnan brutális visszautasításban részesült. Technikai obstrukcióról pedig Tisza István az ő elnöklése idejében egy — mondom: egy — zártülés-kérés alapján beszél, amelyről csupán a megokolás meghallgatása után lehetett volna konstatálni, vajjon bona fide történt-e, vagy obstrukciós célzattal; de erre a megokolásra Tisza István nem engedett időt. Egyszerűen ráfogta az obstrukciós célzatot és — ürügyül használta fel lelke évtizedes vágyának kielégítésére. Egy kibonyolítható helyzetre csapott reá vak fanatizmusával, hogy kibonyolíthatlan helyzetet teremtsen.

Ezek után igen röviden végezhetek azzal a váddal, hogy én az obstrukcióval szemben hatalmi érdekeim (!) sugallata szerint, hol ilyen, hol amolyan

magatartást követtem. Ez a vád teljesen igaztalan. Amit Tisza István obstrukció-ellenes nyilatkozataimból idéz, azt én állom az utolsó betűig; még a mai korhadt ál-parlamentárizmussal szemben is veszélyes és rossz korrektívumnak tartom az obstrukciót, de az obstrukcióval szemben tisztezté rosszabb és veszélyesebb korrektívumnak tartom a parlamenti jogrend megbontását. Abból, hogy valaki az erőszakot elítéli, nem következik, hogy az obstrukciót helyesli. Én azt nem helyesletem Bánffy idejében sem, nem helyesletem most sem, — sőt mindent elkövettem arra, hogy a tárgyalások a rendes mederbe visszatérjenek; ezt csak a legnagyobb elfogultság vonhatja kétségbe. *De nem látom az obstrukcióban parlamenti életünknek egyetlen, sőt nem is legnagyobb baját: Symptomája ez alkotmányos életünk teljesen hazug és fiktív voltának, melyről előbb szoltam. És azért, amióta e tárggyal foglalkozom, a gyökeres orvoslás szükségét hirdetem: a népképviselőt őszinteségének, tisztaságának, önállóságának, — azaz: a valódi nemzeti akarat megnyilvánulásának biztosítását és ezzel együtt az obstrukció oly nagymérvű megnehezítését új házszabállyal, hogy ezt a végső fegyvert valóban csak végső esetben és erejüket kimerítő fáradsággal használhassák tekintélyes kisebbségek. A koalíciós kormány idejében is csak azért fogadtam el és támogattam a házszabály-reviziót, mert ugyanakkor készen volt a nagy parlamenti reformtervezet, melynek elfogadása biztosítottnak látszott és amelyet én ama nagy és gyökeres bajok orvoslására alkalmasnak tartottam. Hasonló körülmények közt a mostani többségnek is megadtam volna ugyanazt a házszabály reviziót — de csak ugyanazt. Ugyebár ennél többet méltányosan tölem nem lehet követelni? A koalíciós többség házszabály-reviziója és a mostani közt pedig az a lényeges különbség van, hogy amaz nem terjed ki a közönséggel kapcsolatos javaslatra, tárgyalásra, amit én eredetileg nem helyesletem, de utólag belenyugodtam, mert be kellett látnom, hogy amely tárgyakban a többségi elv fölfelé teljesen csütörtököt mondott, nem tanácsos azt lefelé mindenhatóvá tenni.*

Engem tehát Tisza István nyílt levele éppenséggel nem érint, mellettem az ő golyója elsívít, úgy, hogy szelét sem érzem. De egyet ez a levél egyelőre elért: *agyonütiport és legázolt minden békülési hajlam nyilvánulást, mely a munkapárton, félénken bár, de mégis készülöben volt.*

Hát nekünk így is jó; elfogadható békeajánlatok mérlegelésére, a jogrend helyreállítása alapján, igenis kapható vagyok: *a jogbontó erőszakkal való megalkuvásra nem.* Mig ez a gondolat uralkodik odaát, mig Tisza István szelleme vezet, nekem nincs más gondolatom, mint *harc a végtelékig.* És ha Tisza

István az egész ellenzék soraiból ép engem pécéztt ki tipikus ellenfélnek, úgy én ezt a hízegő figyelmet köszönettel fogadom és állok elébe. Az én akaratom, azért, hogy a jogtisztélet és törvényesség előítéleteit le nem vetköttem, nem gyengébb az övénel, sőt a törvény erejével erősebb. Ebben a harcban, szó sincs róla, mindaddig, míg az ő marionettái kezelik a hatalmat és a marionetta-szereppel megelégszenek, Tisza István az erősebb. De végre mégis csak eljön az idő, amikor a választók elé kell lépni; lehet olyan választási törvény alapján, amelyet a munkapárt magában csinál, de az sem képzelhető annyira rossznak, hogy a mainál valamivel jobb ne legyen. Ámde a mai választóközönség előtt is elfogadom, ha kella küzdelmet és bátor vagyok Tisza István grófot 1905-re emlékeztetni. Igaz, hogy azóta hét esztendővel öregedtem, ami az én koromban nagy szó; de hála az égnek, nem vénültem, viszont sokat — igen sokat tanultam. Benne fogok tehát állani ellenzéki társaim harcvonalában egész erőmmel; nem azt óhajtom, hogy én győzzek, hanem azt, hogy a küzdelem eredménye az legyen, amelytől nemzetem léte, alkotmánya, szabadsága, függetlensége új biztosítékot, új erőt nyerjen!

Gazdag ellenzék — szegény kormány.

Ezt a címet természetesen mi valljuk és nem Balázs Károly fenyédi községi bíró ur mondja, aki a kormányparti „Ingyen-példány”-ból szedve magához maszlágot, más-képen lát — Fenyéden.

Nem; ő egészen mást mond. Egészen mást és pedig olyan érdekes dolgot, ami méltó volna Buzs Barna kiváló publicistánk tollára is, hogy ez alkalomból oda állítsa Tisza István gróf ur vasutas mellé a vidéki sajtó áldozatkész munkásait, kiket szegények, sőt koldusok sorsára fog juttatni a mindenható kormány-parti hatalom, ha inkább a hazát és alkotmányát bátorokdnak szeretni s hajlandósággal nincsenek az alkotmány-tiprók iránt. A fenyédi bíró legalább így képzeletét így állítja...

Az eset pedig a — miből erre joggal következtetünk — a következő módon történt:

Szélesy Zsigmond székelyudvarhelyi dérék iparos polgártársunk valami utunkát végzett házilag (mert tetszik tudni: nálunk felé a vállalati munkálatokat leginkább házilag szeretik elvégezni, mivel így — állítólag — jobban jönnek ki. Valószínűleg ez lehet az oka annak is, hogy kiválóan csak kormányparti lapokban, tehát a legszűkebb és legbizalmasabb körben szokták az ilyen s ezekhez hasonló vállalatokat — tessék-lássékból kihirdetni).

Elég az hozzá, hogy az utépítés Fenyéden folyt s a község bírása is érdeklődött a számukra készülő munka iránt. E közben beszélgetésbe eredtek a telivér kormányparti bíró és a rendíthetetlen függetlenségi vállalkozó. A beszélgetés természetesen az ország politikai állapotáról esett s még természetesebb, hogy mind a két fél igyekezett a maga álláspontját kifejteni — szabadon, leplezetlenül.

Szélesynek igen könnyű volt a helyzete, mert Tisza alkotmányértésével, erőszakosságával ellenfelét egyenesen leterítette. Az ellenzék törvényes jogai ellen hasonló argumentumot nem lehetett szembe állítani. Szóval a függetlenségi álláspont teljes mértékben győzött.

Balázs bíró sem hagyta magát. Fordított egyet a köpenyegén és így szól Szélesyhez:

— Az ellenzéki ember mind szegény marad. Lásza, ha Betegh Pál is nem ellenzéki, hanem kormányparti lenne, akkor ed-

dig meggazdagodott volna. De mivel lapjával a kormányt nem pártolja, a főispány és és alispány, meg a főszolgabíró urak kedvébe nem jár — szegény ember lesz; sőt még koldusbotraisjuttathatják, mert hát a hatalom a levegőt sem hagyja szabadon számára...

Igy érvelt a fenyédi falusbíró az önérvetes Szélesyvel szemben, aki erre ismét alaposan megfelelt.

A beszélgetés további ismertetését nem folytatjuk. Ez is bőségesen elég arra, hogy a mi közigazgatásunk rothadtságára reámutathassunk... Köszönjük a fenyédi bíró őszinteségét, mellyel az alattomos, ellenünk folytatott aknamunkáról a leplet lerántotta és ezzel akaratlanul is bevilágított abba a lelketlen, bűnös, sőtét oduba, hol országszerte szövik-fonják a megvásárolhatatlan ellenzéki ujságok ellen a leghitványabb terveket. Mondása nagy jelentőségű; jellemzi a nép körében kiadott munkapárti jelszót, melynek végrehajtására az alkotmányrabló mungók — úgy látszik — törekednek...

... És vajjon miért!? Jól fontoljuk meg, oh miért!? Szégyeljük kimondani — a székely anyavárosban... Csak azért, mert ellenzéki...

Kell-e ehhez bővebb magyarázat?! Ha még ez sem kergeti arcunkba a vért és szervezkedésre, összetartásra nem hívja a vármegye ellenzéki férfait, hogy a jogot, törvényt és igazságot diadalhoz segítsék, akkor itt nincs miért küzdeni, nincs kiért harcolni...

De nem!... Jönni fog, mert jönnie kell a leszárnolás idejének Kéz-kézbe fogva, mindnyájan egyért és egymindnyájáért, székely polgári becsületszóra összegyűlünk, mint a szabadságharcba induló ösök az agyagfalvi réten... A magyarnak, a székelynek elpusztulnia nem szabad. Felzeng a Kossuth-nóta és ha hi majd... Mindnyájunknak el kell meenni!...

Mi pedig gazdagok vagyunk, leszünk és maradunk... Az igazi hazafias érzés, a becsület, az igazság, a Székelyföld mélységes szeretete és népének imádota a mi gazdagságunk, melyhez fogható ez a kormány, ha Dárius kincsével bírna, akkor sem adhatna nekünk...

Istennek és a Mammonnak egyszerre szolgálni nem lehet. A magyarok nagy és mindeneknél hatalmasabb Istene van velünk, akinek hű fiái voltunk, vagyunk és lenni akarunk, a míg élünk. A husos fazék mellett meghuzódó s onnan tovább látni sem akaró Mammon-szolgák bélpokloságát nem irigyeljük. Csak tömjék tele zsebeiket, rakják meg potyaebédre éhes bendőjüket. Minél jobban tömők, annál többre vágyanak és annál nehezebben esik — elmulásuk, mely pedig az osztó igazság kerülhetlenségével okvetlenül bekövetkezik...

Hiszen a közteher súlyai alatt roskadozó nép a kormány-parti kassza hulladékaitól megcsömörített. Látja, tudja, hogy a hitének, meggyőződésének vásárlására két kézzel szórt választási pénzeket sokszorosan ő kell kiizzadja. A dohány-, só-, vasutdrágító kormányból egészen kiábrándult. Csakis a hatalom szekaturái tartják féken, de lelke egész mélyből gyűlöli megrontóit, erkölcsi életének mérgezőit... Gotterhalteval hiába agítálnak a kormány kondásai: legyőzte azt a magyar szíve erősödött Kossuth-nóta, mely tette serkent, mikor így szól: „Mindnyájunknak el kell menni, éljen a magyar szabadság, éljen a haza!”... *Betegh Pál*

— **Lótartó gazdák figyelmebe.** A 9-ik honvéd huszárezred parancsnoksága e hó 9-én (pénteken) d. e. 9 órakor Székelyudvarhelyt máhás és hámos lovakat fog vásárolni. A máhás lovakat darabonként 250—450, s hámos lovakat pedig 300—350 korona árban fizeti.

Zenei ébresztő.

Az országos m. kir. zeneakadémia évkönyve az 1911/1912-iki tanévéről *Moravcsik Géza* titkár szerkesztésében most jelent meg és ezt a terjedelmes, 13 ivnyi dústartalmu füzetet — kérésünkre — a „Székely-Udvarhely” szerkesztőségének is az Akadémia előzékeny titkára szíves volt megküldeni, mint érdeklődőknek.

Az igen érdekes füzet *Gianicelli* Károly gordonka-szaktanár, operaházi zenekari tag arcképét és valóban értékes életrajzát közli bevezetésül, nyugalomba vonulása alkalmából. Ebben olvassuk a hazai közönségnek szóló keserű igazságot, mely abban áll, hogy még ma is kicsinyeskedik, elfogult a zenekari hangszerek életpályái iránt, holott ezek a legbiztosabb megélhetést nyújtják. De erre majd alkalomadtán még visszatérünk.

Az évkönyv az Akadémia fennállásának 37-ik évéhez jegyzi fel a történeti adatokat és azután tizenhét fejezetben tartalmazza az évi eredményt s mindazokat a tudnivalókat, melyek az érdekeltek körök tájékoztatására szükségesek.

Ezen kívül az 1891—92. évtől kezdődőleg felsorolja a zongora-tanári oklevelet nyerteket s ezek között az 1908—909. tanévből ott látjuk Dr *Jodál* Gábor ügyvéd nejének szül. *Lántzky* Alexának a nevét is, aki szintén zongora-tanári oklevelet nyert. A középiskolai énektanításra képesítő bizonyítványt nyertek között *Dobóné Dömény* Mária neve olvasható 1904—905-ből. A harmadik ismerős név pedig a *Palló* Imre neve, aki az Akadémia magánének tanszakán a 124-ik növendék. A hirneves *Sik* József, az akadémiai és operai tanfolyam rendes tanárának előkészítő osztályát végezte s jövőre már az Akadémia I. osztályába iratkozott, mint a főtanszak jeles növendéke.

Az orsz. m. kir. zeneakadémiába való beírások különben az újonnan jelentkezők részére 1912. szept. hó 4., 5. és 6. napjain, mindenkor d. u. 3—5 óra közt történnék a titkári hivatalban (Budapest, VI. Liszt Ferenc tér 12. sz.); a fölvételi vizsgálatok pedig a tanévnyitás egyéb teendőivel kapcsolatosan szept. 9-étől 11-ig bezárólag. Vidékiek a fölvételi vizsgálatok alatt is jelentkezhetnek, amikor beírásuk és fölvételi vizsgálatuk egyidejűleg történik. A később jelentkezők csak igazgatói engedéllyel vétetnek föl. Az intézet igazgatója: *Mihalovich* Ödön miniszteri tanácsos.

Az Akadémia egyéb tudnivalóiról lapunk olvasó-közönségének szerkesztőségünkben készséggel nyújtunk felvilágosítást, másfelől pedig a részletes tájékoztatást az intézet titkári hivatala, egyszerű levelező-lapon kifejezett kívánságra, készséggel megküldi.

Zenei téren bizony vidékünkön messze hátra vagyunk. Igy a tanév közeledtével csak úgy izzadnak a szülők a pályaválasztás nehézségeinek gondjai alatt. A zenei pálya tere itt majdnem ismeretlen még a középiskolai ifjuság előtt is. Hiszen akadémiai oklevelet nyert tanáraink nincsenek. Ez az oka, hogy ifjuságunk és közönségünk nagy része oly nagyon elmaradott.

Lapunkat e miatt sem érheti vád. Mi többször szóvá tettük a városi zeneiskola kérdését (azóta Dr *Bernády* polgármester Marosvásárhelyt már megcsinálta), mely magával hozta volna az igazi okleveles zenetanárokat is ide, hol három 8 osztályos középiskola, áll. polgári leányiskola és négy évfolyamu áll. kö- és agyagipari szakiskola van, a sok elemi iskolán kívül. Nem is számítva azt a nagyszámu intellegenciát, mely ez aránylag kis városban széttagoltan él; néha-napján alig adván gyenge tanuságát vezérszerepre való hivatottságának.

Itt tehát a szívet, a lelket nemesítő alapos zene- és énektanítás nemcsak városi,

megyei, de állami érdek volna. Azonban a mindent elpusztító országos politika, az egyéb téren tapasztalható sivar köz- és társadalmi élettelenység, a vezetésre, irányításra hivatottak akcióképtelensége, még sokáig pangásban tarthatja városunkat, ha végre fel nem ébred és meg nem indul a tettek mezején. Egyedül a „Székely Dalegyelet” körében látunk helyes törekvést, becsületre méltó mozgalmat... Zenei életünk egyébként pang — a köznek nagy kárára. Ideje lenne felelősen és az arra illetékes faktoroknak megmozdulni!...

HIREK.

— **Hatvanhárom esztendő** mult el a magyar nemzet világra szóló szabadágharcát. Petőfi Sándor és hős társairól ma emlékeznek a honszerető unokák, kik sirjaikon leborulva, áldóimádságként mondják el szent neveiket. Vajha ez a fenséges, felemelő emlékezés megtermékenyítene a ma romokban heverő alkotmányért küzdők lelkét s a küszöbön álló nemzeti szent harc: a haza dadalmas ragyogását, imádatra készítő jelenlétét öntené mindnyájunk szívébe! Vajha megértenék *egyenlő akarattal ma is* Petőfi ércjének szótát: Talpra magyar! — hi a haza... De vajjon megértjük-e? Ez a vezérektől függ. Kossuthot, Petőfit és a többi félisteneket is megértette a nemzet, mert őszintén, életük és vérük feláldozásával *akarták*, hogy megértse. Akarjunk s a komoly, erős akaratnak, okvetlenül eredménye lesz most is...

— **Esküvő.** Bakóczy Károly székelyudvarhelyi ref. kollegiumi tanár és Killyéni Erzsébet székelyudvarhelyi áll. polg. leányiskolai igazgató, Killyéni Endre polg. isk. igazgató leánya, július 30-án tartották meg esküvőjüket Hosszúfaluban. A polgári kötetést Zonda János járási főszolgabíró, az egyházi esketést pedig a völgegy testvér-bátyja, Bakóczy András hajduböszörményi ref. gimn. hittanár és Bölöny Vilmos székelyudvarhelyi unitárius lelkész végezték. Előbbi igen magvas és szívhez szóló beszédet, utóbbi pedig megható imát és áldást mondott az új frigyre. Az egyházi szerződés a reformátusok ez alkalomra szépen felvirágozott templomában folyt le a legszűkebb családi körben. Násznagyok: Kimpel Antal földbirtokos és Dr. Bakóczy János orvos voltak. Lakoma után az új pár Konsztanzába utazott.

— **Városi mozgósínház Székelyudvarhely.** Szabadka város tanácsa egyik legutóbbi ülésén foglalkozott a belügyminiszter azon rendeletével, mely a mozgósínházak engedélyezését szabályozza. A tanács úgy döntött, hogy három mozgósínház engedelmét a város közönsége számára tartja fenn. Az első ilyen jogkört azonnal érvényesíti és Palics-fürdőn lesz Szabadka város első mozija. Mi ezennel indítványozzuk, hogy Székelyudvarhely város tanácsa hasonlóképpen cselekedjék. Lépjön érintkezésbe a budapesti Uránia-színház igazgatóságával és állítson be megfelelő mozgósínházat, melynek jövedelme a város pótdókját csökkentse. Egy-egy kódorgó élelmes alak időnkint ide állít s pár hét alatt 10—15,000 koronával lép tovább. Ha ezt a város, mint erkölcsi testület kapná, önmagunknak adóznánk s legalább olyan tanulságos és szórakoztató előadásokat tartanának, a hova mindenki arcpírulás nélkül elmehetne. Ajánljuk ez eszmét Sósó Domokos polgármester helyettes figyelmébe, aki most is a szabadságon levő polgármester munkakörét oly körültekintő gondossággal betölti s akinek — halomásunk szerint — igen sok életrevaló terve van a város jövőjéért boldogulását illetőleg.

— **Tanítói kinevezések, áthelyezések.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter ötszáz tanítót nevezett ki az ország különböző részeiben. Udvarhelyvármegyére ebből a következő változások történtek: Homoródmásra Vajda Antal, Égésbe Orbán Imre, Firtosváraljára József János, Gyepesbe Barabás Vilmos, Székelyvárságra Köny Gyula és Rantz Béla, Vargyas községbe Balogh Szeréna állami elemi isk. tanítóknak, illetve tanítónőnek nevezettek ki. Székelyudvarhelyre Kolláth Lajosné Balogh Gizella algyógyi és Bethfalvára Gyarmathy Anna feketebátori áll. tanítónők áthelyeztettek.

— **A hírlapíró bohózata.** Kovács Elek hírlapíró kartársunk igen sikerült bohózatot írt, amelyet mult vasárnap a Marosvásárhelyt működő színtársulat hozott színre először. Az „Egy ballépés” című színdarab nem volt ballépés, mert jóízű humorával és pompás alakjaival állandóan derűltégekben tartotta az érdeklődő közönséget. A darab jelentős sikert ért el. Felvonások végén többször kitapsolták a szerzőt és a működőket. Így olvassuk ezt a fővárosi tekintélyes lapokból. Kovács Elek székely testvérünk sikeréhez szívesen gratulálunk, mert ezzel újabb oldalról is bebizonyította irói rátermettségét, kiforrtságát. Mi már kb. 23 évvel ezelőtől ismerjük, mint a „Budapest” akkori tudósítóját, ki annyi ámbicióval, ügyességgel kezelte a hírlapírói tollat, hogy bármelyik fővárosi riporternek becsületére vált volna. Önszorgalmának köszönheti tudását s éppen azért sokkal becsesebb, mint némely mesterségesen nevelt, feltolt nagyságoké. A hírlapírói senki sem tolja, sőt ha tehetik, — csupa hálából azért, hogy a köznek egész lelkével szolgál — rugnak egyet-egyet rajta. De az erős akarat, közügyeszeretet a vérbeli ujságrónál oly nagy, annyira rettenthetetlen, hogy életét is kész rögös, tövises pályáján feláldozni... És ha ilyen nagylelkű, valóban mártírjuma is elszánt férfiak nem volnának, mi lenne a közügyből! Tanuljunk tehát megbecsülni a hírlapírókat, kik a közélet csataterén: a nemzet éltető forrásait nyitják fel számunkra. Kovács Elek kartársunkat ehhez hasonló tevékeny embernek ismertük s éppen azért — ismételtelen mondjuk — őszinta szívvel örvendünk fényes irodalmi sikerének, melyet még bizonyára gyarapítani fog. Istenadta tehetségével.

— **Nem lesz többé kettő-három nyomorult,** kikre még a fényes ég is beborult!... Mert ezentul csak az nem lesz katona, aki mind a két szemére vak, siketnéma, vagy elmebeteg. Ellenben nem akadály a besorozásnak az, ha a katona-köteles nagyfejű; az sem, ha mindkét fülére nagyot hall, vagy ha egyik fülére süket; ha féllába rövidebb; ha a kezén egy ujja hiányzik, vagy eggyel több ujja van. Szóval a bölcs munkapárti kormány a népdalt is eltörölte, hogy: Maradt otthon kettő három nyomorult, rátok lányok még az ég is beborult... Ezentul más nótát kell énekelni, ha ugyan lesz kedve a népnek valamilyen keserves énekhez... Azonban a „nimet kommandó”, nem hangozhatja énekre a magyart!...

— **Istvánnapi nagy ünnepély a Margitszigeten.** A gróf Zichy János vall. és közokt. miniszter kormányzata alatt álló Gyermekszanatóriumot a nagy közönség, magyar viszonyok mellett páratlan érdeklődéssel karolta fel s ugyanoly mértékben támogatta a gyermekvédelmi mozgalmat az állam is. Ezáltal vált lehetővé, hogy aránylag rövid idő alatt most már a második gyermekszanatórium létesítése közeledik a megvalósuláshoz. Ezen célból adott kivételesen engedélyt a Fővárosi Közmunkák Tanácsa ahhoz, hogy Szent István, napján Budapesten, a Margitszigeten egész napra terjedő ünnepélyt rendezhessen a Gyermekszanatórium Egyesület. Az országos ünnepélyre oly műsort állapít

tott meg a rendezőség, amely alkalmas arra, hogy Szent István napján a fővárosba rándulóknak eseményes ünnepe legyen a Gyermekszanatórium javára rendezendő margitszigeti ünnepély. Nevezetesen a kizárólag egy koronában megállapított szigeti belépődíj ellenében az összes látványosságok megtekinthetőek lesznek.

— **Bírói, ügyészi és ügyvédi talár.** Valamelyik egyenruha-szállító cs. és kir. udvari szállítónak remek ötlete támadt s ezt a busás üzlet reményében — úgy látszik — sikerült beadni az igazságügyi főfőbb hatóságának, amely most azt tervezi, hogy a bírákat, ügyészeket és az eddig még befolyás alatt nem állott ügyvédeket is uniformisba bujtatja. Ha már a hadsereget öltöztetik, szétpukkanó bronz-ágyukkal, Dreadnoughtokkal s más csodabogarakkal felcícomazzák, igazán ideje lesz a bírák, ügyészek és ügyvédek komoly testületét is valamelyes bolondgombával meglepni, nehogy irigység támadjon bennük a munkapárti kormány atyáskodása miatt. Talárt adnak rajuk és az itélkezéseket majd így fogják véghez vinni. A kolozsvári „Ellenzék” szerdai számában első helyen foglalkozik e kérdéssel és befejezésül ezt írja: „Csupa gyöngy lesz ezentul az ügyvédek élete. Koplalniuk lehet tovább, is küzdhetnek az oda nem való elemek rettenetes özönlésével, tülekedő konkurenciával, de lesz szép címük és még szebb talárjuk. A gyöngyéletnek tökéletes voltához csak egy hiányzik, de ha így haladunk, az is bekövetkezik. A copf. Milyen pompás volna, ha nemcsak az ügyviteli szabályokban, hanem minden talár fölött is ott díszelgne egy-egy hatalmas: királyi jogtanácsosi copf.”

— **Nyári táncmulatság a Sósfürdőn.** A székelyudvarhelyi csizmadia ifjuság temetkezési társulata e hó 11-én (vasárnap) a Gergely-féle Sósfürdőn segély-alapja javára tüzi-játékkal, világpostával, konfetti és szerpentin-dobással egybekötött zártkörű nyári táncmulatságot rendez személyenkint 1 K belépési díjjal. A mulatság vednökei: id. Bodrogi István t. elnök, Bodrogi Dénes t. alelnök, Herczeg Albert t. pénzt., id. Rájk József t. jegyző. Rendező bizottság: ifj. Rájk József ifjusági elnök, Kakasi Árpád alelnök, Imecs István pántzárnok, Felméri Károly jegyző, Bodrogi Balázs zene- és táncrendező, Nagy Endre postás. Rendezők: Petrikó Gyula, Papp János, Geron Mihály, Balázs János, Májor János, Kelemen Sándor, Hodgyai László, Szabó Mihály, Török Mózes, Buzogány József. Kezdeté délután 6 órakor.

— **A székelyföldi gk. vikáriátusságra** nézve a következő sorokat vettük: A pápai dekretum még az illetékes egyházi főhatóságok által kihirdetve nincs. Korai tehát a székelyföldi vikáriátusi alásra való jelölés. Különbben erre szakképzett, fiatal erő szükséges, ami pedig Boér István abásfalvi c. alesperesnél, mint 78 éves öreg papnál — hiányzik. A homoródremetei bucsun megjárja — poharazás közben — az ilyen eszme, de a megvalósítása már egészen más kérdés.

— **Országos méhészeti kongresszus és kiállítás Kolozsváron.** Az Erdélyrészi Méhészegyesület által augusztus 18—19-én Kolozsváron rendezendő V. országos méhészeti kongresszusra és kiállításra, noha a jelentkezési határidő csak augusztus 10-én jár le, már eddig is tömegesen jelentkeztek. A megdrágult vasuti utazás költségeinek csökkentése végett a rendezőbizottság gondoskodott arról, hogy a kongresszusi tagok részére mérsékelt áru vasuti jegyet bocsássonak rendelkezésre. Aki ilyen jegyre és elszállásolásra igényt tart, a kongresszussal kapcsolatos közbeszédben vagy kiránduláson valamelyikén részt akar venni, eziránti igényét *augusztus ötödikéig* jelentse be a kongresszusi irodának. A rendezőbizottság Jósika Gábor báró elnökkel és Balázs Ferenc dr. főtitkárral az élén a kongresszusra ugyszólván az egész magyar méhésztársadalmat meghívta és így képviselteti magát a kongresszuson a méhészeti egyesületeken kívül a földmivelésügyi kormány is.

— **Értesítés.** Tisztelettel szives tudomására hozom a mélyen tisztelt nagyközönségnek, hogy a nyári idényre a legújabb férfi és női divatujdonságok: kalapok, ruhaszövetek férfi és női felöltők dus választékban raktárra érkeztek és a legutányosabb árakban rendelkezésre bocsátom. Mindenkinnek saját érdekében ajánlom szives megtekintését szükségletei esetén. Tisztelettel: SZENKOVITS JÁNOS utóda.

ÉRTESÍTÉS. A m. t. közönség szíves tudomására kívánom hozni, hogy Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 21. szám alatt, az eddig Ferentzy és Kováts cég alatt álló és széleskörben előnyösen ismert **fényképészeti műtermet** saját nevem alatt fogom tovább vezetni. A m. t. közönség eddigi nagybecsű pártolását hálaosan megköszönve, kérem azt jövőre is részemre főtartani kegyeskedjek.

Kész szolgálattal:
KOVÁTS István
fényképész.

B O R I

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bora-gykereskedőnéi

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

Eladó szállodai és kávéházi berendezés.

Székelyudvarhelyt, Tunyogi Csapó Ferenc Központi szállodájában az összes berendezés szabad kézből folyó évi augusztus 22-től kezdve, jutányos árban eladatik.

* A székelyek alkotmányának története,

különösen a XVI. és XVII. században. Irta: Dr. Konnerth János Némethől fordította Balásy Dénes fővárosi tanár. Ára 4 K. Rendkívül érdekes, a székelység legsajátabb ügyeit tárgyzó mű, mely 408 oldalas, vasos kötetben a székelyek ősfoglalását, a Székek fejlődését, feladatát, kapitányait, a hulló vagy szolgabíró (székibíró), a főkirálybíró, az esküdteteket vagy székülöket, a jegyzőt vagy nótáriust, a falut vagy községet, a rendeket a Székelyföldön (A három rend, A földönlakók, Székely táma, Székely bánja vára 1562, A darabotok, A két első rend helyzete, lófők, A primorok vagy főnépek, Nemesek, jobbágyok, szellerek), a székelyek hadi szolgálatait, a hadi terhek felosztását a rendek között, muszárt vagy hadi szemléket, a praesidium vagy határőrséget, a székelyek adózását, az egyenlő megterhelhetős korszakát 1562-től 1601-ig, a rendes közterhektől való megszabadulás korszakát 1601-től 1657-ig, hadi adót, török adót fizetnek a székelyek is, 1657-1601-ig, a székelyek birtok- és örökösödési jogát, a székelyek sóhordási jogát nagy tudással, kitűnő fordításban tárgyalja. Új nyomokon jár. Kiváló forrásmunka, gazdag adatokkal. Kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt

Udvarhelyvármegye Nemes Csárdjai.

Szerkesztette: Pálmay József. Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok círcsereivel illusztrált mű, igen becses család-történeti adatokat tartalmaz.

Czell Frigyes és Fiai

bortermelők és bora-gykereskedők

Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Árverési hirdetés.

A székelyudvarhelyi róm. kath. lelkészi hivatal köztudomásra hozza, hogy:

I. a székelyudvarhelyi 142. sz. tjkvben 2253, 2260, 22333, 2334, 2336, 2337, 2344, 2353, 2354, 2355, 2357, 2359 hr. sz. a. felvett s a Csicsér és Budvára alatt elterülő szántó s ennek folytatást képező Küküllő melletti kaszálót;

II. továbbá a szombafalvi 149. sz. tjkvben 301, 302, 316. hr. sz. a. felvett s a Telekpataka dűlőben a vasut vonala mellett, ennek északi oldalán elterülő szántó és kaszáló;

III. a székelyudvarhelyi 142. sz. tjkvben A + 1298. hr. sz. a. felvett a ref. temetőkert mellett levő szántót;

IV. a székelybethlenfalvi 189. sz. tjkvben 496. hr. sz. a. felvett s a bethlenfalvi vámház és a Habers-tumpf Károly fele telek között elterülő szántót az idei gazdasági év befejezésétől kezdve *bérbeadni szándékozik* s felhívja mindazokat, akik bérletit óhajtanak, hogy ajánlataikat írásban 1912. augusztus 21-ig a plebánia hivatalához adják be.

Bérbevehető az összes ingatlanok együttesen vagy pedig az I. II. III. IV. alatti felsorolással külön-külön

A csicsér- és budvára-lyi rész (I) 6, esetleg 12 évre bérlehető.

A szombafalvi (II), a ref. temető melletti (III), a bethlenfalvi (IV) ingatlanok ajánlat szerint 1, 2, vagy 3 évre adatként bérbe de azzal a határozott kikötéssel, hogy ha ezen telkeket, illetőleg azok bármelyikét bérbeadó egyház parcelláná vagy más okból eladná a bérleti szerződés lejártá előtti bérlet köteles lesz azon gazdasági év befejezésekor a bérlet tárgyát minden kárterítési igény nélkül bérbeadóknak szabad rendelkezésére visszabocsájtani

A megállapítandó bérösszeg 14 évi előleges részletekben fizetendő.

Bérlet köteles hordozni a megköteendő szerződés kiállításával járó költségeket.

Az 1912. augusztus 21-ig beérkező ajánlatokat a lelkészi hivatal azonnal tárgyalás alá veszi s a kedvezőnek mutatkozó ajánlatok elfogadása fellett az ajánlatot tevő fél meghallgatásával határoz.

A székelyudvarhelyi róm. kath. lelkészi hivatal.

A Talmud magyarul.

Egyre halljuk a Talmud-morát, Talmud-erkölcsöket emlegetni, bár a legtöbb ember ismeri a Talmudot, nem ismeri éppen azokat a részeket, amelyek a keresztény világot érdeklik s melyeket saját jól felfogott érdekeinek megóvása céljából ismernie kellene.

A Talmud a zsidó rabbi-képzők tananyaga, ez az ő teológiájuk. Nincs az a pikáns pornographia, nincs az a rémregény, ami ennél érdekesebb lenne. A Talmud kivonat, de szövezerint fordításban most jelenik meg 320 kvartoldalal. Ára 10 korona. Népies kiadás 2 K, 2 drb 3 K, 2 drb 4 korona

Megrendelhető:

„A Kereszt” kiadóhivatalában Budapest, III. Nád-utca 1. szám.

Kiadó lakás.

Székelyudvarhelyt (V. kerület), Mikó-utca) teljesen új kö- és téglából épült 3 szoba, konyha, kamra, pince, sütő, mosókonyha és kerttel — elutazás miatt — azonnal kiadó vagy eladó. Értekezni lehet ugyanott: **Borbély József** cipésznél.

1848

eredeti francia angol és amerikai toalettmódelit közöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: negyedévre 2 korona. Ingyen mutatóványszámmal küld a BUDAPESTI BAZÁR kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

Uj bérlet. Ujjáteremtett, új rendszerrel kezelt fürdő!

Uj vendégios: özv. Bodrogi Sándorné kitűnő konyhájáról híres székelyudvarhelyi vendégiosné.

HOMORÓD-GYÓGYFÜRDŐ!

A Continens legerősebb szénasavas alkalis, vasas, gyógy-, ivó- és fürdővizeivel. Modern fürdővel alakítva. Uj rendszerrel, uj kezekbe került. — Fürdőidény: július 1-től augusztus 31-ig, földény. Gyönyörű völgyben, nagy fenyvesekkel borított hegyek között 720 méterre fekszik a tenger színe felett. Magaslati gyógyhely — 3 ivó, 2 fürdő forrással! — Saját kocsik, fiakkerek, később **automobil** közlekedés.

Orvosiilag ajánlatik páratlan eredménnyel: sápkór, vérszegénység, ideggyengeség, neurasthenia, görvélly, légzőszerveknek, hólyagnak, hüvelynek hurutos bántalmái; fehérfolyás, női altesti bajok, rendetlen fájdalmas havazás. Méhelhajtás és ekekből származó magtalanság, gyermektelenség. Vesebajok, általános női és férfi gyengeségek ellen. Erősített szénasavas fürdő Szív-bajok, vérkeringési zavarok, csusz és köszvénynél bámulatos, sőt biztos hatásu. Hivatalnokok, tanítónőknek, szellemi munkával foglalkozóknak, kimerülteknek, lelkileg kifáradtaknak, adulesre, megújodásukra kitűnő hatásu a fenyves aetherileg tisztá levegő és ivóviz. Fürdőorvos DR. SZABÓ ENDRE ur.

— Lakik a Kossuth-villába. Kiránduló helyek: Ilona völgybe, Lobogó-fürdőre, Szentkeresztbányai vashámorhoz, Király, Dobogó, Hargitai-büdös, hargitai-liget fürdőkhöz, a Hargitára stb. helyekre. Fisztrang halászat! Fenyvesek között több kilométer hosszú árnyékos séta utak. Kaszinó, olvasó terem. Tennis pályák, kugli, torna, ringli-spiel, amerikai hajóhinta. Tanteremtés. Róm, kath. kápolna, ref. és unitárius istentiszteletek. Népiünnepélyek, szépség- és tánc stb. versenyek. Kitűnő zenekar naponta kétszer. Térzene Könyv Jancsi székelyudvarhelyi kitűnő cigányprimás 14 tagu zenekarával szobák árai: 1 K 50 fill. 2 K, 2 K 50 fillér. Erkélyes nagy szoba, beburorozva 5 K, ágynemű nélkül, melyet előre bejelentve bérletilehet. Fürdők: hideg 40 fill., meleg 1 korona. Elő- és utóidényben 50 százalék árengedmény. — Vendéglős: özv. Bodrogi Sándorné, a székelyudvarhelyi kitűnő, jó és olcsó konyhájáról, jó borairól híres vendéglősné kezelésében lesz **Olcsó árak. Egy ebéd** (kettőnek elegendő naponta 3 tál étel, csütörtök és vasárnap 4-féle) házhöz vive 2 K 60 fillér. Posta, távirat, bazár, fűszeres bolt, pék, fodrász, fényképész, cukrászda, fuvarosok kirándulásokra, vasuton naponta 3 érkező vonat. **Kocsik megrendelendők nálam.** Másfél órai kocsut szép erdős hegyen át Szobák előre ki-vendők, már most sürgősen megrendelendők, mert sok az előjegyzés. Szobánként 20 korona előleg küldendő. Felvilágosítás- és prospektussal készségesen szolgálók.

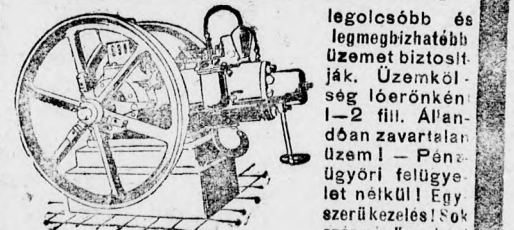
Nagyszolmosi KONCZ ÁRMÁN gyógyszerész és föld-birtokos, a Homoród-fürdő bérlelje, Lobogó-fürdő tulajdonosa, Székelyudvarhelyt.

Tessék e hirdetést kívánni és eltenni, mert csak kevésszer jelenik meg.

Szobák, lakások, júliusi 1-ső idényre azonnal s előre megrendelendők, mert sok az előjegyzés. **Uj vendégios!** szobák száma már keves. Szobánként 20 korona előleg küldendő. **Kiadó**

CLIMAX

nyersolajmotorok és lokomobilok 3-70 HP. Magasnyomásu nyersolajmotorok 15-150 lóerőig :: ::

legolcsóbb és legmegbízhatóbb üzemet biztosítják. Üzemköltség lóerőnkén 1-2 fill. Al'andóan zavartalan üzemi — Pénzügyori felügyelet nélkül! Egy szerülkezes! Sok szaz gep üzembent. Költségvetések és árlapok díjmentesen. **Bachrich és Társa betétitársaság** motorgyári fióktelepe Budapest, VI. ker. Váci-körút 59 a.lb

Névjegyek, Meghívók, Eljegyzési és Esküvői

valamint **gyászjelentések** ugyszintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek **Betegh Pál** könyvnyomdátó és könyvkötő-intézetében.

ÉLETKÖNYVE

állandó házi orvos. Ingyenes gyógmód: tifusz, kolera, toroklob, rüh, vérhas, mindenféle himlő és vörheny, orbánc, bujakór, szá-márhurut, agy-, tüdő-, sziv-, gyomor-, méh- és bélgyulladás, vese-máj-, lép-, hólyag bajok, skrófula, köszvény, csusz, nyavalya-törés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkórság, szárazbetegség (tuberkulózis), torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, örülés stb. el-len. Irta: DERZSI JÓZSEF. Az E. M. K. E. — tekintélyes orvosok ajánlata — népkönyvtárai részére 100 példányt elfogadott. Ára .. 3 korona. Kapható: ..

Betegh Pál kiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.